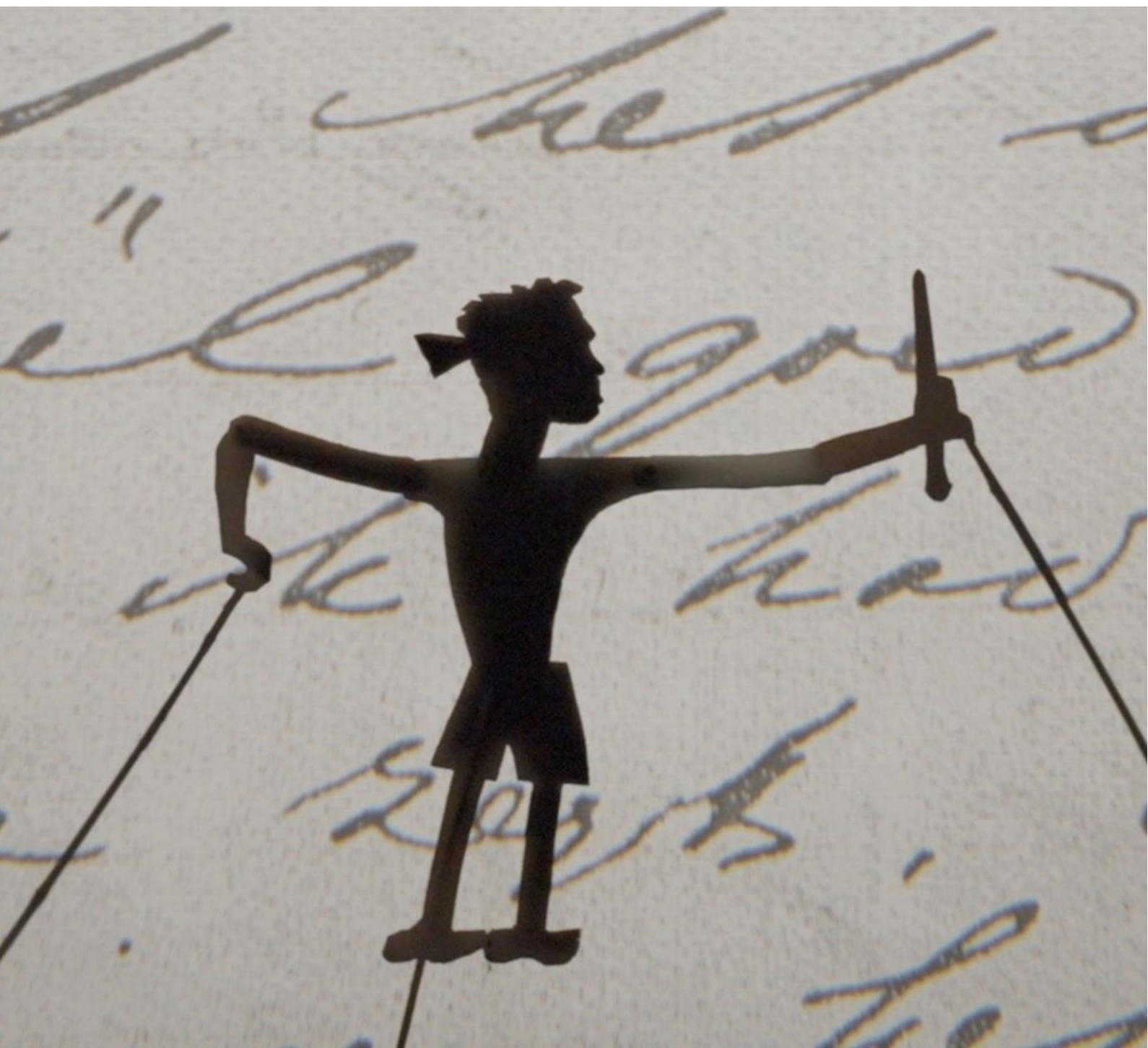

Global Gongs presenteert:

De Stille Kracht 3.0

programmaboekje

De Stille Kracht 3.0

Makers en uitvoerenden

Sinta Wullur	artistiek leider / componist / gamelanspeler
Maarten Bauer	co-artistiek leider / co-componist / gamelanspeler
Paul J.W. Schauenburg	leider gamelanorkest / gamelanspeler
Demi Kleinmeulman	theatermaker / verteller / teksten derde generatie Indo
Madeline Saputra	sopraan / gamelanspeler
Yukari Uekawa	saxofonist / gamelanspeler
Elsje Plantema	gamelanspeler (<i>vervangt Maarten op 19, 24 en 28 okt.</i>)
Sylven van Sasse van Ysselt	gamelanspeler
Thijs van den Geest	gamelanspeler
Thordur Hallgrimson	gamelanspeler
Volkert Lenselink	technicus
Michael Helmerhorst	regisseur
Christina Dewi Elbers	libretto Indonesische teksten
Rop Severien	maker en speler van de wayangpoppen
Marijke de Braal	assistent wayangspeler

Speeldata

11 september 2025 - 20:00 uur

Amsterdam – Willem de Zwijgerkerk Festival Muze van Zuid (concertant)

19 oktober 2025 - 16:00 uur

Amsterdam – Meervaart Theater

24 oktober 2025 - 20:15 uur

Utrecht – Stadsklooster

28 oktober 2025 - 20:30 uur - met Indische hapjes (18:00 uur) en voorgesprek (19:00 uur)

Den Haag – Theater De Regentes

16 december 2025 - 20:30 uur

Dordrecht – Kunstkerk

Dit project van Stichting Multifoon is mogelijk gemaakt met steun van

Welkom bij *De Stille Kracht 3.0*

De Stille Kracht (1900) van Louis Couperus is een beroemd boek uit de Nederlands-Indische literatuur. Alle onderwerpen die in de koloniale periode een rol spelen, komen in dit klassiek geworden werk aan de orde: de rol van de Nederlanders als kolonisator, de positie van de Indonesische bevolking, de overweldigende schoonheid van de natuur, zwarte magie, seksualiteit, onderdrukking, geweld en de dreiging van een opstand.

De Stille Kracht 3.0 is een hedendaagse interpretatie, verteld vanuit drie perspectieven en ingebed in een gamelanopera: de stem van de Nederlander, de stem van de Javanen en de stem van de derde generatie Indo. De '3.0' in de titel staat voor de drie perspectieven en de nieuwe interpretatie.

In 2025 is het 80 jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog in Azië ten einde kwam. Kort daarop riep Indonesië de onafhankelijkheid uit. Nederlands-Indië was verloren, Indonesië geboren. Met deze voorstelling, doorvoeld door de betrokkenen in deze koloniale geschiedenis, reflecteren we op de relatie tussen Indonesië en Nederland.

Wij spelen muziek op een hybride gamelan: een Javaanse gamelan met westers toonsysteem. In 2025 is het 30 jaar geleden dat op initiatief van Sinta Wullur deze, volgens de westerse toonladder gestemde, gongs en slagwerkinstrumenten op Java werden gesmeed. Wij noemen ze 'Global Gongs', omdat ze in staat zijn de muziek van zowel Azië als Europa te verklanken en de kruisbestuiving tussen twee culturen belichamen.

De composities die Sinta Wullur maakt voor deze gamelan zijn ook mengvormen zoals de Indo ook een tjampoer is van Nederlands en Indonesisch.

De verschillende lagen van de gamelanopera

De muziek is een aaneenschakeling van verschillende composities voor Global Gongs en elektronica, die de dramatische lijn van het verhaal verklanken. Deze vorm is gebruikelijk bij de begeleiding van drama in de gamelantraditie. Elk deel heeft een functie zoals in filmmuziek. Door het hele stuk zijn er verwijzingen naar zowel westerse klassieke muziek als Indonesische gamelanmuziek. Met het verhaal als basis zijn de lagen van het Indonesische perspectief en van de derde generatie Indo zodanig geïntegreerd dat het resulteert in een organisch geheel.

Het idee om de Indonesiërs een stem te geven, kwam van de Indonesische zangeres Deasy Hartanto. Christina Dewi Elbers heeft de poëtische teksten van de Javaanse personages geschreven. Zij heeft vijftien jaar geleden ook “De Stille Kracht” in het Indonesisch vertaald.

Demi Kleinmeulman en Maarten Bauer hebben vanuit hun eigen achtergrond het perspectief van de derde generatie Indo ontwikkeld en in het geheel ingepast.

Regisseur Michael Helmerhorst en poppenspeler Rop Severien hebben de beeldende kant van het verhaal verzorgd: de animatiefilm van schaduwspel van wayang karton.

Welkom! Wij wensen u een mooie voorstelling,

De makers en uitvoerenden van *De Stille Kracht 3.0*

Volgorde van composities

De muziek bestaat uit zelfstandige composities en elektronica waarover gesproken teksten klinken, tekstfragmenten uit het boek van Louis Couperus. Demi Kleinmeulman vertelt, naast Couperus' teksten, haar eigen verhaal. De stem van de Indonesiërs is ingebed in de aria's en Sprechgesang.

Madeline:

Sunyi senyap tampaknya merentangkan diri bagai sebuah cadar pembungkam, seolah-olah selepas tidur siang yang panjang, isitirahat malam dimulai tanpa peralihan suasana.

“Een doodse stilte spande alom als een sluier van zwijgen, of, na de lange middag-siësta, de avondruis zonder overgang van leven begon.”

1. Nederlanders op Java

“Resident zijn, dat was een genot, dat was leven: een leven grootsch en ruim als geen ander, en waarmee in Holland geen betrekking en leven te vergelijken was.”

In de muziek hoor je hoe tonen, afkomstig van een klassieke compositie van Schumann, in een Javaanse gamelan compositie klinken. Over de muziek worden de hoofdrolspelers van het verhaal van Couperus geïntroduceerd: de resident Van Oudijk, zijn vrouw Leonie, zijn zoon Theo, zijn dochter Doddy, de secretaris Eldersma en zijn vrouw Eva. Verder is er de regentenfamilie: Soenario, zijn moeder Raden Ajoe en zijn broer, de regent van Ngadjiwa.

Demi Kleinmeulman neemt ons mee in haar zoektocht naar wat er in de Javaanse personages omgaat.

“Het speet de resident, dat zijn houding tot de Regent niet gemakkelijker, niet aangenamer was.

O, het speet hem zoo innig, dat gestorven was de oude Pangéran, de vader van den Regent, de oude Regent, een nobele, ontwikkelde Javaan.

Soenario, zijn zoon, de jonge Regent nu, hèm kon hij niet vatten, niet doorpeilen. Soenario, een fijn Javaansch gezicht als van een laatlunkende Wajangpop, met een blik soms dof en moe, soms opglœiende als vonken van extase en fanatisme”

2. Aku Soenario

De compositie is geheel in de stijl van de traditionele Javaanse gamelan. Het gesproken en gezongen Indonesische libretto van Christina Dewi Elbers verwoordt de gekwetste trots van de Javanen van adel, zoals de jonge regent Soenario die zich vervreemd voelt van al die Nederlanders om hem heen.

Sinta:

Mengapa terpaksa aku di sini
diantara anehnya kata dan nada
menekuk lutut mengatup sembah
menghormat orang-orang sebarang
yang berlagak tuan tanah
menganggapku budaknya
yang mendesak dan mendepak
Aku empunya budaya agung Jawadwipa

*Waarom zit ik hier vastgenageld
tussen de vreemde woorden en klanken
met gebogen knieën
de mens van de andere kant van onze
wereld respecterend
die zich voordoet als grondeigenaar
die mij beschouwt als zijn slaaf,
opdringerig, vernederend
De geweldige cultuur van Jawadwipa is
van mij.*

Koor + Madeline:

Di bumi ini nyanyi ombak melukis pasir
bebatuan
Rintik hujan desah angin menjelma
tetembangan
Kami pahat para dewa pada candi-candi
agung
Di negeri ini polah satwa dilukis jemari
pembatik
Indah fauna diukir terampil tangan para
empu
Setiap gerak jadi bedaya setiap gerik
maujud srimpi

*Op deze aarde beschilderen zingende
golven het zand en de rotsen
De regendruppels en het geluid van de
wind worden gezongen poëzie
We hebben goden uitgehouwen in
machtige tempels
In dit land worden dierenpatronen
geschilderd door de vingers van
batikmakers
Prachtige fauna in hout gesneden door
bekwame handen van meesters
Elke beweging wordt bijzonder, zoals
elke beweging van de srimpi-dans.*

Sinta:

Mengapa belumlah aku pergi?
terbenam keasingan gelak dan tawa
menunduk takluk menyerah upeti
memuja orang-orang pedagang
yang bertingkah bak bangsawan
mengangkatku pelayan
yang mengejek dan mengolok
Aku pangeran trahing kusuma Mataram

*Waarom ben ik nog niet weggegaan?
Ondergedompeld in het vervreemdend
honend gelach
Gebogen in onderwerping en overgave
Het koopmansvolk aanbiddend dat zich
als de adellijke stand gedraagt
Dat mij tot bediende heeft gedegradeerd
Dat mij belachelijk maakt
Ik ben de koninklijke prins van Kusuma
Mataram*

Koor:

Aku Soenario, bukan golek
kulepas topeng kepuraan
mengikut jalan Sultan Agung mulia

*Ik ben Soenario, geen wayang golek pop
Ik ga het masker van de schijn afzetten
het pad van sultan Agung volgen*

Demi reflecteert op haar Indonesische kant via haar voorouders.

3. Decadentie op Java

In de muziek hoor je hoe tonen, afkomstig van een klassieke compositie van Poulenc, in een Javaanse gamelancompositie klinken. De andere hoofdrolspeler wordt hier geïntroduceerd: Addy, de jongste zoon van de beschreven familie, op wie iedereen verliefd was, inclusief de vrouw én de dochter van de resident.

“Vijftien paal van Laboewangi, dertien paal van Ngadjiwa lag de suikerfabriek van de familie De Luce, half Indisch, half Solosch.

In deze familie waren bewaard gebleven reeds uitgestorven tradities.
Hier was het nog, dat de rei der schotels aan de rijsttafel geen einde nam;
dat een rei bedienden, de een na den ander, weer een andere Sajor,
weer een andere Lodèh, weer een andere Ayam plechtig ronddiende,
terwijl achter de dames gehurkt, de babou's in een aarden Tjobèh sambal
wreven naar de verschillende smaken en eischen der verwende verhemeltjes.”

Madeline:

Malam seperti bulu-bulu beludru yang enggan jatuh dari langit.

De nacht was als een dons van fluweel, loom neerzevende uit de luchten

4. Oerip aria

De liaisons van de overspelige vrouw van de resident zijn talrijk. Haar trouwe bediende Oerip waakt ervoor dat die verborgen blijven. Haar gedachten worden hier als een opera aria gezongen. Er verschijnt een spookachtige gedaante die haar angst inboezemt.

Madeline:

Waduh waduh ora nalar
Nyonya residen tambah edan
cluthak...., sundal, ...lonthe

*Auw, wat er is gebeurd is ongelooflijk. De
waanzin van mevrouw de resident is
geëscaleerd, hebzuchtig, hoer, verdorven.*

Leoni, Leoni kabeh - kabeh dikeloni
Garwa,. kualon, uga calon mantu
Leoni, Leoni kabeh-kabeh dikekepi
Tuan Otto, Theo, lan saiki Addy..

*Leonie, Leonie, alle mannen zijn
uitgenodigd om bij haar te slapen:
echtgenoot, stiefzoon, en ook Addy
Leonie, Leonie, met wie je allemaal
slaapt: Meneer Otto, Theo en nu Addy.*

Kudu apa aku saiki?
Akan kuhentikan maksiat ini?
Nyonya harus meredam birahi
Namun, tidakkah dia murka ?
Tiada bagiku sarung sutra

*Wat moet ik nu doen?
Zal ik deze immoraliteit stoppen?
De minnares moet haar lust
onderdrukken
Maar dan wordt zij woedend
En is er geen zijden sarong meer voor
mij.*

Nyonya harus meredam birahi
agar terluput celaka diri

*De minnares moet haar lust
onderdrukken om aan zelfvernietiging te
ontsnappen*

Aah, lacur tetap lacur
Dia bukan putri pribumi
dia telah rampas pertiwi
jalang tak akan jadi maharani

*Ach, een hoer is nog steeds een hoer
Ze is geen inheemse prinses
Zij heeft het moederland gestolen
Bitch zal geen keizerin zijn*

Siapa kamu... siapa kamu?
berjubah panjang berbalut tulban
putih pekat melesat dalam gelap
Siapa dia...siapa dia?
hatiku berdebar
penuh rasa gentar

*Wie ben jij... wie ben jij?
Een lang gewaad dragend,
bedekt met een tulband zuiver wit
uitgelijnd in het donker.
Wie is hij...wie is hij?
Mijn hart bonkt vol angst*

“Van Odijsk was gewoon, nu en dan, geregeld anonieme brieven te krijgen,
venijnig uit stille hoekjes uitgesprongen laster.
Elken dag kwamen de brieven en iedereen dag was een vijandelijkheid
in schaduw om hem heen.”

5. Si Oudijck Song

Het verhaal krijgt een donkere wending door de verontrustende, anonieme brieven die de resident krijgt, afkomstig van de wraakzuchtige onechte zoon Si Oudijck.

In deze compositie, gericht aan de resident, zingt Si Oudijck over zijn moeder, die in de steek gelaten werd zodra ze zwanger was van hem. Hij spreekt zijn haat tegen zijn vader uit.

Madeline:

Mulut manismu
merayu ibuku
Raga dan jiwanya
sepenuh cintanya
hanyalah padamu,
Ibuku tercinta
terpeluk asmara
terjebak janjimu
menjadi nyai setia
Sang controleur Ngadjiwa

*Je lieve mond,
verleidt mijn moeder,
haar lichaam en ziel.
Al haar liefde,
mijn geliefde moeder,
is alleen voor jou.
Jouw omarmde romantiek en jouw
mooie beloftes maakten
dat zij een loyale nyai werd
van de controleur Ngadjiwa*

Namun apa terjadi
controleur pergi
tinggalkan si nyai
yang tidak lagi sendiri
Ada aku, anak kandungmu
yang kau tolak

Sinta:

Van Oudijck...
Tak akan pernah kulepaskan dirimu
Tak akan lelah kutapaki jejakmu
Akulah bayang gelapmu noda citramu
Akulah mendung pada langit birumu
Kau menikah aku tahu,
kau residen aku tahu
Kau kawin cerai aku tahu,
kau diselingkuhi aku tahu
Aku juga tahu

Untukmu ayahku surat-surat buta ini
Agar kau terjaga, tidak pernah kau lupa
ada wanitamu kau tahu,
yang teraniaya *kau tahu*
ada dosamu kau tahu,
yang belum ditebus untukku
bagimu mungkin aku noda,
bagi ibuku akulah nirmala

*Maar wat er gebeurde is dat de
controleur vertrok en de dame verliet
want ze was niet langer alleen.
Ik was er, je biologische kind,
de ongeboren vrucht die je hebt
afgewezen*

*Van Oudijck... Ik zal je nooit loslaten.
Ik zal nooit opgeven om achter jou aan te
gaan en jou te vervolgen.
Ik ben je donkere schaduw, een smet op
je imago. Ik ben de donkere wolk in jouw
heldere hemel.
Je bent getrouwd, dat weet ik,
Je bent resident, dat weet ik.
Je bent getrouwd en gescheiden, ik weet
het.
Je bent bedrogen, ik weet het ook.*

*Voor jou, mijn vader, deze anonieme
brieven.
Zodat je weet, dat je nooit mag vergeten
dat er een vrouw is die je kent, die is
misbruikt.
Dat jouw zonde er is weet je, die is voor
mij nog niet afgelost.
Voor jou ben ik misschien een smet. Voor
mijn moeder ben ik nirmala*

Demi reflecteert op de Nyai, de voormoeder.

6. In de Ban van

De zoektocht naar de voormoeder in Indonesië is een onderwerp dat steeds meer leeft onder derde generatie Indo's. De muziek is een vermenging van verschillende groove ritmes, zowel Latin als Balinees.

“De Regent van Ngadjiwa; groter, grover dan zijn broeder Soenario, zijn trekken verward van hartstocht, zijn ogen brandend, hartstocht voor vrouwen, voor wijn, voor opium en vooral voor het spel.

De Regent van Ngadjiwa had zich gedurende het bal zonder beheersing gedragen, nadat hij met spelen veel had verloren en allerlei wijn door elkaar had gedronken.

De Regent riep vervloeking uit, zijn ogen bliksemden dronken woede en krankzinnigheid.”

7. Mabok

De donkere wending in het verhaal gaat verder wanneer de regent van Ngadjiwa, dronken, amok maakt na zijn verlies in het gokspel. Zijn vervloeking wordt in het Javaans in de stijl van een dhalang (wayang kulit poppenspeler) als Sprechgesang uitgevoerd over de muziek waar zowel Balinese als Afrikaanse ritmes geïntegreerd zijn.

Sinta:

Minggir, ayo nyingkir!
Nyedak keplak nyenggol benjol
iki panggonku iki tlatahku
Aku dudu jongos apamaneh kacung
Aku ora mendem, aku mung puyeng
Bubara kowe! Minggata kabeh!
MinggataMinggaat....

maling alok maling
copet mepet babi ngepet
Ndara Ngajiwa dudu malinge
Aku mung colong duweku dewe
Aku mung nyangking sing kowe maling
saka kerabatku, saka rakyatku
Minggata Minggaat

*Opzij, opzij! Als je dichterbij komt, dan
sla ik je, als je me duwt, dan bezorg ik je
een buil. Dit is mijn plaats, dit is mijn
territorium. Ik ben uw dienaar niet, laat
staan uw lakei. Ik ben niet dronken, ik
ben alleen duizelig. Scheer je weg.
Ga weg... ga weg*

*Een dief schreeuwt dief. Kom dichtbij om
het te pakken.
De regent van Ngajiwa is geen dief.
Ik heb net de mijne terug gestolen. Ik heb
het gewoon teruggenomen
wat je ooit van mijn familieleden, van
mijn volk hebt gestolen*

sawangan walanda kae
ing negarane dudu sapa-sapa
ing negaraku kaya raja mulya
aku dadi batur kang nelangsa

*Kijk eens naar al die Nederlanders
In hun eigen land zijn ze niemand
In ons land gedragen zij zich als nobele
koningen
En ik ben een miserabele slaaf*

“De Regent van Ngadjiwa werd ontslagen. Zijn moeder, de Raden Ajoe, een klein onderdrukt vrouwtje, smeekte niet haar jongeren zoon voor te dragen voor ontslag.”

8. Smeekbede en Monoloog van Raden Ajoe

Javanen zijn trotse mensen die gezichtsverlies niet accepteren. De moeder van de ontslagen regent smeekt de resident om haar zoon niet te ontslaan. Zij vernedert zichzelf ondanks haar trots in deze smeekbede, die niet gehonoreerd wordt. Dit resulteert later in het smeden van een complot tegen de resident. De tekst is in een zangstijl gezet, die geïnspireerd is op Sundanese zang en vergelijkbare zang in andere Aziatische culturen.

Madeline:

Kandjeng Residen
mugi paring ngapura
Ing welas kinasih
dumateng Ngajiwa
Mboten mbaleni salah
Tobat main minum mabuk
Lempeng kerja
Syukur gemi setiti

*Meneer Resident, schenk vergeving en
genade aan Ngajiwa.
Hij zal zijn fouten niet herhalen. Hij zal
zich afkeren van gokken, drinken en
dronkenschap.
Hij zal goed werken, hopelijk ook
effectief en grondig.*

Gusti Kandjeng lan Pangeran Adiningrat
Dados kadang jati
Kados putra lan rama
Lung tinulung makarya
Ing perang dadi sekutu
Nyuwun ngapura
Sung Ngajiwa welas-sih

*Denk aan de goede relatie die jij en Prins
Adiningrat hebben, als zoon en vader.
Samenwerkend in carrières,
bondgenoten in de oorlog. Dus vergeef
Ngajiwa*

“Maar Van Odijk bleef onverbiddelijk. Het was beslist, de Regent zou ontslagen worden. Misschien, als Van Odijk had toegegeven, ware zijn leven anders geweest.”

Kandjeng Oudijk kang agung
Alur tutur ning bosok atimu
Nyolong untung weneh penthung lan
lelamis
Ngaku seduluran tuhu
Lathi mesem tangan nabok
Tuan Residen yang mulia. Ucapanmu
mulia, berbicara tentang kebaikan. Halus
tutur katamu. Mengaku saudara sejati

Mencuri dan berbohong, ambil
keuntungan, memberi kesialan. Tiada
peduli kesakitan dan kematian kami

*De edele heer Resident.
Uw toespraak is nobel en spreekt over
goedheid.*

*Uw woorden klinken goed. U beweert
een echte broer te zijn.*

*Maar intussen steelt u en liegt u, maakt u
misbruik en brengt u ongeluk.*

U geeft niet om onze pijn of dood

“Opgestookt door de Regentenfamilie, vreesde men voor een opstand der bevolking. Onder de schijnbare kalmte van hun binnensteedsche leventje bleef eene donkere woeling borrelen.

Onder al dien schijn der zichtbare dingen dreigt het wezen der stille mystiek, als smeulend vuur in den grond en als haat en mysterie in het hart. Hij is zich bewust van de stille kracht, onuitgesproken; hij voelt het mysterie aandonzen in den ziedenden wind van zijn bergen. Wat is, zal niet altijd zoo blijven, het heden verdwijnt.”

9. Gunung Meletus

De culminatie van gebeurtenissen ontlaadt zich in opstanden onder de bevolking. De compositie Gunung Meletus ('Vulkaanuitbarsting') van Maarten Bauer verklankt de manifestatie van de stille kracht: In het begin volgt de muziek een traditionele Javaanse gamelanstructuur. Langzaam maar zeker barst deze muziek uit haar voegen om uiteindelijk te ontsporen in een uitbarsting van energie en geweld.

Het koor zingt onderstaande tekst:

Dia tidak lihat, dengar dan rasakan Kekuatan sangat diam,
Yang memang tidak nereda, Tetapi masih membara Bak sebuah api vulkanis

Kebencian, yang mempunyai Kekuatan yang tak ditembus.

Wat hij niet zag en hoorde en voelde, dat was de heel stille kracht, die wel neersloeg, maar toch smeulde, als een vulkanisch vuur. De haat, die een macht zou hebben van ondoordringbaar mysterie.

10. Ambient Anxiety

De angst slaat toe bij Leonie wanneer door Goena Goena (zwarte magie) allerlei onverklaarbare gebeurtenissen plaatsvinden. Over de compositie, die een onheilsPELLend karakter heeft, worden de angsten verwoord. De steeds donkerder wordende soundscapes verjagen de Nederlanders uit Java.

Madeline:

Ik hoorde ze iedere avond. In den waringin van het achtererf, hoog, in de hoogste takken in de waringin.

Dit wat wij horen, dat zijn de pontianaks, die huilen in de bomen!

“Zij ging, naar de badkamer. Oerip bracht haar badgoed en ontstak het lampje. Zij zag op naar de waringin van wiens hoogste takken zij gehoord had het gekreun der zieltjes. De takken bewogen niet, geen adem van wind suizelde, de lucht was beklemmend zwoel van dreigenden onweerregen, regen te zwaar om te vallen.”

Madeline:

Uit de hoeken van de badkamer, hoe, en vanwaar weet ik niet, kwamen de spatjes aan, eerst klein, nu groter, als uitgespogen door een kwijlende sirih-mond.

De spatten, dikker, werden vol, als purperen kwalster's uitgespogen. Zij was vuil bezoedeld met een groezelig, rinnende rood.

11. Verval van het huis

Eva Eldersma, die heel hard geprobeerd heeft de Nederlandse cultuur op Java tot leven te brengen met soirées, is gedesillusionneerd en ziet in dat ze op Java niet op haar plaats is. De soundscape bij het verval van het huis is van Paul J.W. Schauenburg.

“Eva zag aan de langzame geleidelijke ruïne van haar huis, haar meubels haar kleren. Dag aan dag, onverbiddelijk bedierf er iets. Het huis was niet meer bestand tegen het stromen van het water, tegen het uiteenkraken van haar meubels, tegen het ontstemd raken van haar klavier, tegen het vlakker worden van haar japonnen en handschoenen, tegen al dat vocht, schimmel en roest, die aantastte de exquise omgeving, die zij om zich heen had ontworpen.

Neen, onmogelijk was het in Indië zich te omringen met smaak en exclusiviteit. Zeker de geluideloos lopende bedienden, werkende met zachte hand, gewillig, nooit brutaal. Zij trok ze voor boven de luidruchtig stampende meiden in Holland, maar toch voelde zij in geheel haar huis een sluipende vijandigheid tegen haar westerse ideeën.“

12. Gongs procession music

De compositie voor twaalf gongs is het slot, begeleid door de soundscape die letterlijk het verval illustreert. De beroemde slotzinnen uit De Stille Kracht en Demi luiden de voorstelling uit.

“Dat wat schuilt in den grond,
Wat sist onder de vulkanen,
Wat aandonst met de verre winden mee,
Wat aanruist met den regen,
Wat aandavert met den zwaar rollenden donder,
Dat wat knaagt als een gift en een vijandschap aan lichaam, ziel,
en leven van den Europeaan,
Wat stil bestrijdt den overwinnaar en hem sloopt en laat kwijnen en versterven.”

De Stille kracht leeft in ons voort
In onze stemmen weerklinkt haar adem
haar verhaal weerspiegelt zich in de lijnen van onze handen
haar antwoorden klinken door in onze vragen

Uitvoerenden en makers

Sinta Wullur is in Bandung (Indonesië) geboren en verhuisde op haar 10e met haar ouders naar Nederland. Tijdens de studie klassiek piano kwam ze in aanraking met gamelanmuziek en hedendaags componeren. Sinds de jaren 80 ontwikkelde Sinta Wullur zich tot een veelzijdige componist die verschillende genres beheerst. Haar composities zijn uitgevoerd in binnen- en buitenland op festivals zoals het Holland Festival, Minimal Music Festival en op gamelanfestivals (in o.a. Nieuw Zeeland, Duitsland en Indonesië). Als artistiek leider van Ensemble Multifoon zet ze projecten voor de door haar ontwikkelde chromatische gamelan op en componeert ze avondvullende muzikaal theatrale werken, waaronder de *'Ramayana opera'* en *'Temple of Time'*.

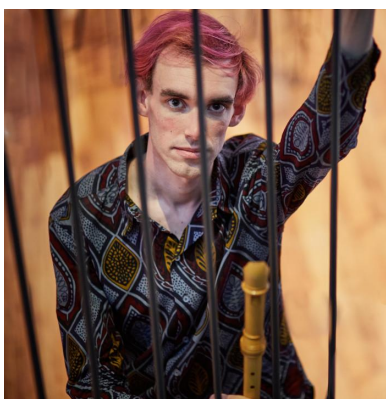
www.sintawullur.com

Maarten Bauer is een Nederlandse componist, docent en gamelanspeler met Indo-Europese roots. Maarten smelt westerse en Indonesische muziek samen om ruimte te creëren voor een dekoloniale dialoog over de geschiedenis, het heden en de toekomst van Nederland en Indonesië. Maarten heeft compositie gestudeerd aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag met Martijn Padding, Calliope Tsoupaki, Jan van de Putte en Yannis Kyriakides, en aan het Yong Siew Toh Conservatory in Singapore met Adeline Wong.

Maarten is co-artistiek leider van *De Stille Kracht 3.0* en zorgt ervoor dat de Indonesische, Indische en Nederlandse perspectieven in het verhaal goed op elkaar aansluiten en matchen met de muziek en wayang kulit-fragmenten.

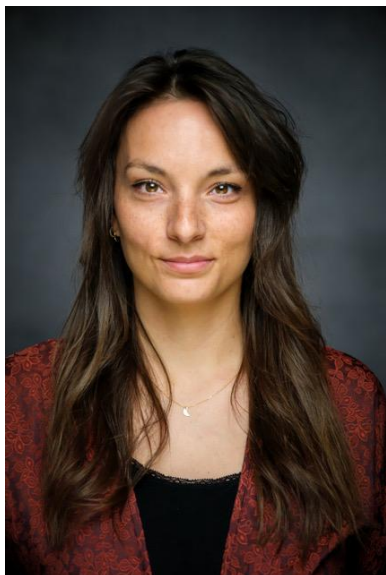
maartenbauer.wordpress.com

Paul J.W. Schauenburg is een in Amsterdam gevestigde *composer-performer*. Zijn uitvoeringspraktijk varieert van renaissance blokfluitconsort met The Royal Wind Music en Javaanse gamelan met ensemble Widosari van Elsje Plantema, tot eigen composities waarin hij blokfluit en elektronica verbindt. Paul heeft aan het Conservatorium van Amsterdam blokfluit gestudeerd bij Jorge Isaac, Erik Bosgraaf, Hester Groenleer en María Martínez Ayerza, en compositie bij Jorrit Tamminga en Meriç Artaç.

Paul is de leider van het gamelanensemble voor *De Stille Kracht 3.0*. Gebruikmakend van zijn ervaring in westers en Javaans ensemblespel vervult hij zowel een uitvoerende als coördinerende rol door verschillende instrumenten te bespelen, repetities te leiden en advies te geven over technische aspecten van het Javaanse gamelanspel.

www.pauljwschauenburg.com

Demi Kleinmeulman is theatermaker, verhalenverteller, regisseur, docent en begeleider. Met haar Nederlandse én Indonesische wortels onderzoekt zij thema's als identiteit, cultuur en geschiedenis. Daarbij richt ze zich zowel op verhalen uit Indonesië als uit Nederland, en verweeft ze het verleden met het heden.

In haar werk staat de persoonlijke beleving en bewegingswereld van de mens centraal. Haar voorstellingen nodigen het publiek uit om de eigen identiteit in een breder perspectief te zien. Documentair van aard en gevoed door grondig onderzoek en persoonlijke ervaringen, maken haar projecten onderbelichte verhalen zichtbaar en toegankelijk. Tegelijkertijd werpen ze een nieuw licht op bekende geschiedenissen en verhalen en stellen die kritisch ter discussie.

Met haar werk wil Demi bruggen slaan tussen verleden, heden en toekomst, en zo bijdragen aan een rijker en inclusiever cultureel landschap.

In *De Stille Kracht 3.0* treedt Demi op als schrijver én verteller. Ze verbindt het historische verhaal met de actualiteit en laat zien hoe de erfenis van het verleden nog altijd doorwerkt in de levens en ervaringen van huidige generaties.

Madeline Saputra is een Indonesische sopraan die actief is in Nederland met liederen, opera's en oratoria - van klassiek tot hedendaags - en regelmatig optreedt op diverse podia en festivals.

Ze studeerde af aan het Conservatorium van Amsterdam bij Sasja Hunneco en werkt aan veel transdisciplinaire projecten, waarbij ze samenwerkt met componisten, regisseurs en uitvoerende kunstenaars om een verscheidenheid aan voorstellingen te maken.

In *De Stille Kracht 3.0* is Madeline te horen als sopraan en gamelanspeler. Ze zingt in meerdere talen, zoals Indonesisch, Javaans en Nederlands, waarmee ze de nuances van de multiculturele dimensies in het werk belichaamt.

Yukari Uekawa behaalde unaniem de eerste prijs aan het Conservatoire National de Région de Lyon, waar zij saxofoon studeerde, en ronde daarna haar masterstudie saxofoon af aan het Conservatorium van Amsterdam. Als beursstudent van de Belgische overheid voltooide zij de Advanced Master in Hedendaagse Muziek aan het Koninklijk Conservatorium Gent. Als een van de zeer weinige gamelansaxofonisten ter wereld treedt zij op met zowel saxofoon als gamelan in Nederland, Japan en Indonesië, en is zij internationaal actief in klassieke, hedendaagse en geïmproviseerde muziek.

Als zeldzame gamelansaxofonist brengt Yukari een unieke stem in *De Stille Kracht 3.0*. Haar betrokkenheid als lid van het in Nederland gevestigde ensemble Widosari verrijkt de dialoog tussen muziek, cultuur en literatuur binnen dit project. Deze

samenwerking weerspiegelt haar langdurige verbondenheid met het Indonesische erfgoed en haar hedendaagse creatieve expressie.

yukariuekawa.wixsite.com/index

Elsje Plantema (1950) studeerde blokfluit en muziekwetenschap aan het Conservatorium en de Universiteit van Amsterdam. In de collegebanken hoorde zij voor het eerst Javaanse gamelan – een overrompelende ervaring die haar verdere carrière bepaalde. Elsje ging in 1977 studeren op Java en richtte na terugkomst haar eerste gamelengroep op. In 1980 introduceerde zij de gamelan aan het Conservatorium van Amsterdam, waar ze tot haar pensioen docent bleef. Zij is oprichtster en artistiek leider van Gamelan ensemble Widosari en was als uitvoerend musicus vanaf het begin betrokken bij Multifoon en vele andere ensembles. In 2011 kreeg zij de Professor Teeuwprijs voor haar decennialange promotie en

ontwikkeling van de gamelan in Nederland, als musicus, initiatiefnemer en docent.

“Hoewel 3de generatie Indo ben ik heel Nederlands opgevoed, zonder verhalen, rituelen of geuren uit Indië. Maar de gamelan beroerde mij en op Java herkende ik de sfeer van mijn Vader. Ik landde er op vertrouwde bodem. Veel later heb ik mijn familiegeschiedenis uitgezocht en begrepen hoezeer die verweven is met Indonesië. Daardoor voel ik mij in *De Stille Kracht 3.0* goed op mijn plek.”

www.gamelanhuis.nl/widosari/

Þórður Hallgrímsson (1999) is een componist en uitvoerend musicus, geboren in Reykjavík, IJsland. Momenteel studeert hij compositie in de masteropleiding aan het Conservatorium van Amsterdam, waar hij les krijgt van Maya Verlaak en Meriç Artaç.

Þórður is trompettist, wat terug te horen is in zijn composities, aangezien veel daarvan zijn geschreven voor koperinstrumenten en koperensembles. Þórður experimenteert graag met het bouwen van zijn eigen instrumenten of het aanpassen van bestaande instrumenten, zowel akoestische als elektronische.

Hij heeft deelgenomen aan festivals zoals Dark Music Days en Ung Nordisk Musik en zijn werk is uitgevoerd in IJsland, Noorwegen, Denemarken, Frankrijk, Finland en Nederland. Þórður heeft samengewerkt met ensembles zoals Caput Ensemble, Nordic Trombone Quartet, North Atlantic Brass en Trío Sól.

Þórður is sinds januari 2025 lid van het Stille Kracht Ensemble. Hij is gefascineerd door de unieke klankwereld van gamelanmuziek.

Sylven van Sasse van Ysselt is een altviolist en gamelanspeler met een brede achtergrond in klassieke - en popmuziek, opgeleid aan Codarts Rotterdam en actief in (inter)nationale tournees en samenwerkingen met gerenommeerde dirigenten en musici. Zijn veelzijdige repertoire omvat klassiek, tango, hedendaagse muziek en zowel traditionele Javaanse als 12-toons gamelan. Hij treedt op in zalen als het Concertgebouw Amsterdam en het Konzerthaus Berlijn, en is regelmatig te zien op festivals, televisie en andere podia.

Sylven is mede-organisator van *De Stille Kracht 3.0*. Zijn Nederlands-Indische achtergrond bracht hem bij de gamelan en hij speelt al een aantal jaar gamelanmuziek. Ook is hij bezig met onderzoek naar het gebruiken van gamelancompositietechnieken in hedendaagse muziek. De diepe connectie tussen deze culturen is voor hem een belangrijke reden om zich aan deze productie te verbinden.

Thijs van den Geest is een jazz-trompettist, componist en muziekdocent, werkzaam en woonachtig in Amsterdam. Die is onder andere actief als componist en trompettist in **Klinkende Kosmos**, een ensemble dat poëzie combineert met hedendaagse jazz. In 2017 studeerde die af aan het Conservatorium van Amsterdam.

Thijs is één van de ensembleleden van *De Stille Kracht 3.0* en bespeelt vooral de saron. Die heeft eerder dit jaar met veel plezier het boek *De Stille Kracht* gelezen en genoot van de prachtige schrijfstijl van Couperus, die erg tot de verbeelding spreekt. Naast het bespelen van de gamelan helpt Thijs in dit project mee met zakelijke ondersteuning.

Christina Dewi Elbers heeft Indonesische letterkunde gestudeerd aan de IKIP en de UGM in Yogyakarta en promoveerde aan de Universitas Gajah Mada. Ze heeft het boek *De Stille Kracht* van Louis Couperus vertaald in de Indonesische taal voor haar proefschrift in 2011 (haar werk is te vinden op www.academia.edu). Nu heeft zij het Indonesisch en Javaans libretto geschreven voor de Indonesische karakters in de gamelanopera *De Stille Kracht 3.0* van componist Sinta Wullur. Haar speciale aandacht voor de Indische Letteren ontwikkelde zich des te meer na haar huwelijk met de Nederlandse musicus Paul Elbers.

Michael Helmerhorst (1951) is sinds 1972 werkzaam als theatermaker, regisseur, vormgever en creative consultant. Hij werkte met en voor theatergroepen als Perspekt, VisaVis, Het Volk, Beumer & Drost, Iemandsland en Titanick. Daarnaast beheert hij een omvangrijk filmarchief dat opereert onder de naam PictureSearch.

Wat mij boeit aan deze vorm van muziektheater is de hypnotiserende kracht van de ‘Chromatische Gamelan’ in combinatie met zang en gesproken tekst dat zowel het archaïsche taalgebruik van Couperus aan het woord laat als het nuchtere commentaar van het nu. De projectie van ‘Wajang-Karton’ animaties voegt hier nog een visuele dimensie aan toe.

Rop Severien (1951) werkt sinds 1983 als theatermaker-speler in bij voorkeur multidisciplinaire theaterprojecten. In zo'n 30-tal producties vanuit dans- locatie- jeugd- poppen- en muziektheater, met o.a. Moniek Merkx, Bewth, Griftheater, Dogtroep, The Lunatics, Liesbeth Colthof, Theater Terra, de Lichtbende en het Volksoperahuis. Daarnaast in gamelan-ensembles als Mugi Rahayu, Gong Tirta en Global Gongs.

In de loop der tijd is hij zich steeds meer gaan focussen op zijn Indische roots en erfenis. Geboren in Nederland omdat zijn ouders (vader Javaans, moeder Brabants) zich in 1950 niet meer veilig voelden in Indonesië. Later als reiziger aldaar, werd hij betoverd door de magie van wayang kulit, gamelanmuziek en zang. Met de Lunatics speelde hij in "Black Moon", een coproductie met Payung Hitam in Bandung. Als maker en dalang Wayang-Karton speelde hij met het Volksoperahuis in "Saidjah", een coproductie met Papermoon Puppet Theater in Jogya. Met Global Gongs in "Amanda Umbra" in Amsterdam en nu in "*De Stille Kracht 3.0*" met poppen en projecties van Wayang-Karton.

Panelleden voorgesprek

Rondetafelgesprek - dinsdag 28 oktober 19:00 uur - De Regentes - Den Haag

Ricci Scheldwacht (Den Haag, 1965) is journalist. Hij studeerde Nederlandse taal- en letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is redacteur bij het Indisch maandblad Moesson en werkzaam bij Stichting Nationale Herdenking 15 augustus 1945.

Verder is hij actief als moderator en presentator in het Indische circuit en in het theater.

Yulia Pattopang is historica en programmamaker. Ze studeerde koloniale geschiedenis en globalisering aan de Universiteit Leiden. Haar Indonesische achtergrond speelt een belangrijke rol in zowel haar dagelijks leven als haar werk.

Yulia is actief betrokken bij verschillende projecten die de gedeelde geschiedenis tussen Nederland en Indonesië belichten en verdiepen. Ze heeft bijgedragen aan televisieprogramma's als 'Geboeid: Terug naar Indonesië' (EO) en Het Klokhuis (NTR). Ze is een van de auteurs van het boek *Modelverhalen* (onder redactie van Liang de Beer) en werkt momenteel samen met Helena Smit aan hun eigen boek over Indonesische chef-koks in Nederland, getiteld *Makanologie*, dat op 10 november verschijnt.

www.yuliapattopang.nl

Benjamin Caton (1997) is initiatiefnemer en organisator van de Dekoloniale Indonesië Nederland Herdenking.

Daarnaast is hij coördinator rechtvaardigheid, inclusiviteit en gelijkwaardigheid bij Greenpeace, co-oprichter van wooncoöperatie de Torteltuyn, moderator en schrijver.

Benjamin is derde generatie Javaans-Sumatraans.

www.16augustus.nl

Met dank aan

productieleiding	Claudia Valentijn
productie-assistent	David Weber
PR	Anne-Marie Winkelman
transport instrumenten	Luc Kossen
fotografie ensemble	Hans Thé

Fotocredits

Pagina 16:

Foto Maarten Bauer - fotograaf Hugo Lingeman

Foto Paul J.W. Schauenburg - fotograaf Béla Braack

Pagina 17:

Foto Demi Kleinmeulman - fotograaf Armando Ello

pagina 22:

Foto Ricci Scheldwacht - fotograaf Armando Ello

